

Om Møns indbyggertal

Mølleporten i Stege

Omkring 1650 var indbyggertallet på Møn ca. 5500.

Der var på det tidspunkt 546 gårde, 254 huse og 10 ikke-landmænd (præster, degne og ridefogder).

De største landsbyer var Vestud (Nørre Vestud og Sønder Vestud) med 189 indbyggere, Busemarke med 182 og Frenderup med 180.

En gård havde i gennemsnit ca. 5 heste, 4 køer, 10 får, 3 svin, 4 høns og 7 ænder, mens udsæden i snit var på ca. 10 tønder korn.

120 år senere, omkring 1770, var indbyggertallet vokset med ca. 1000 til ca. 6500.

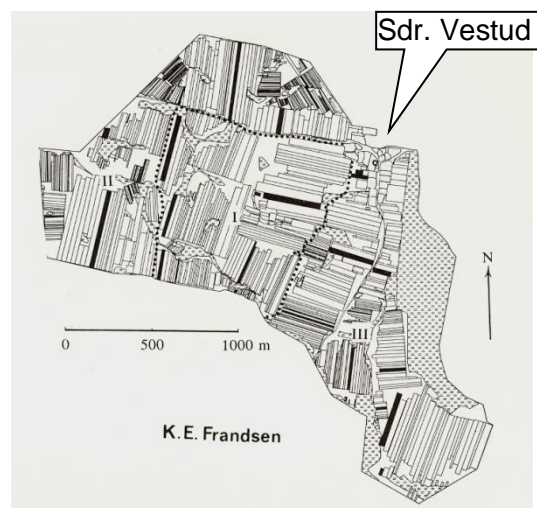
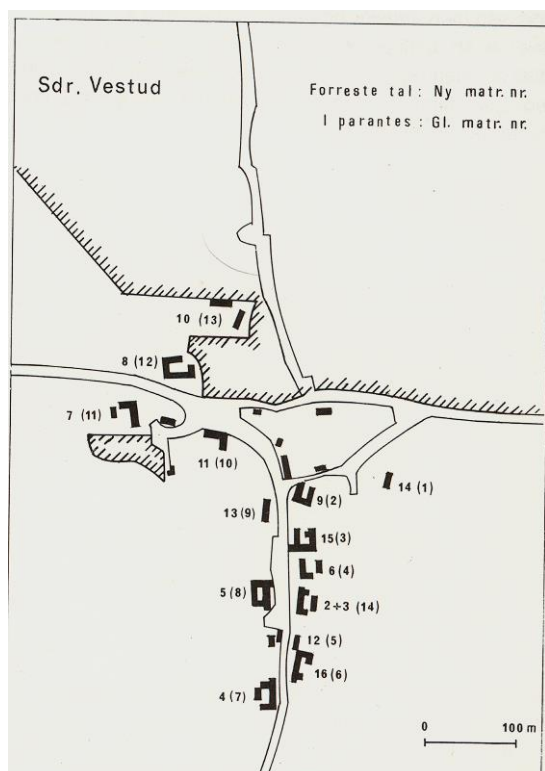
250 år senere, omkring 1900, var indbyggertallet vokset med ca. 9000 til ca. 14500.

350 år senere, omkring 2000, var indbyggertallet vokset med ca. 6500 til ca. 12000.

Det er ca. 2500 mindre end i 1900 !

Kilde: Bl.a. Frede Bojesen`s Møns Historie, bind 6.

Om Sønder Vestud

**Sdr. Vestud og tilliggende bymark
omkring år 1682**

Indtil udskiftningen omkring år 1800 boede bønder og andre næringsdrivende i danske landsbyer tæt sammen i en social og økonomisk enhed med gårde og huse samlet i en tæt klynge.

Det gjaldt også bønderne og de næringsdrivende i Sønder Vestud.

Bønderne havde deres jord spredt over hele bymarken på mange forskellige steder for at alle kunne få lige andel i både den bedste jord tæt på landsbyen og den ringere lidt længere borte.

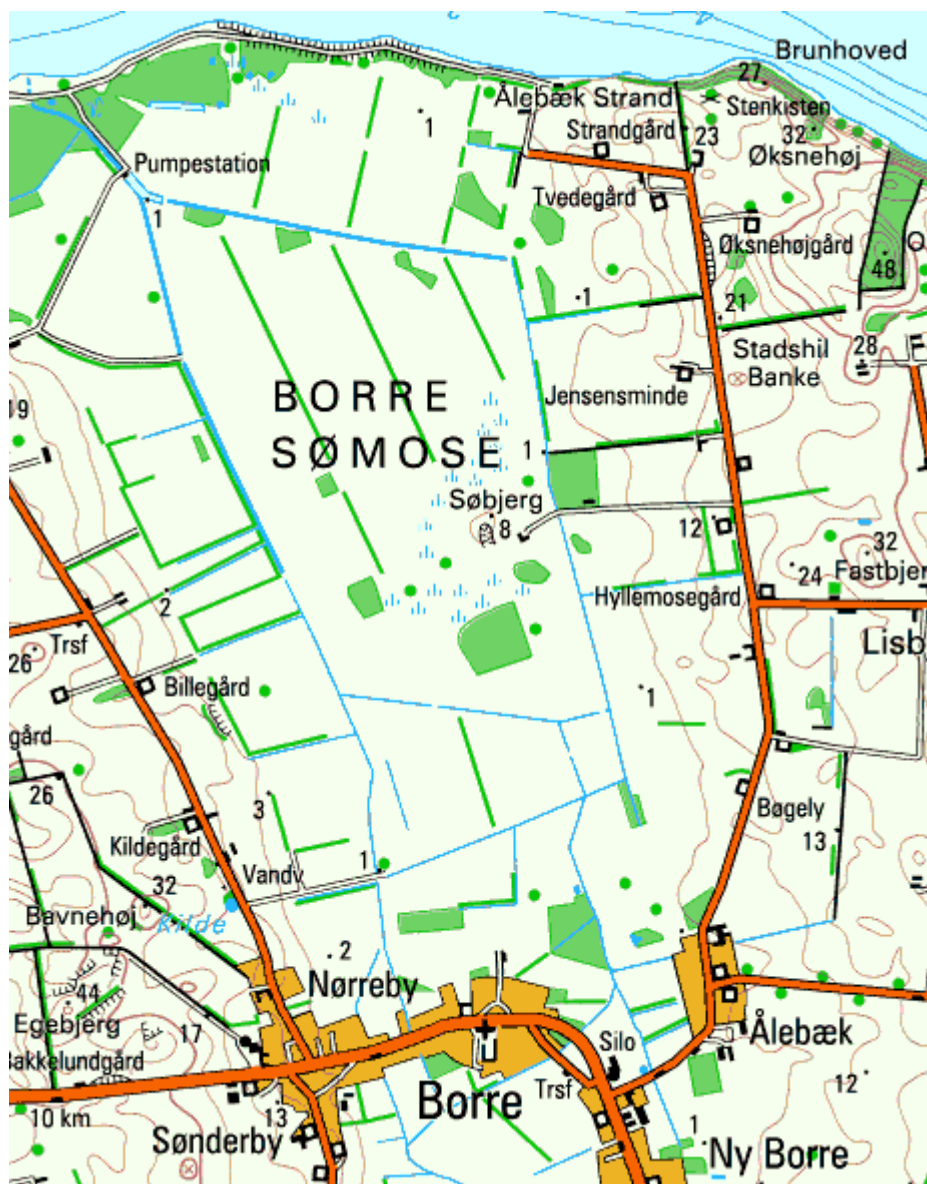
For at kunne sætte Danmarks bønder i skat i forhold til hvor meget og hvor god jord hver enkelt havde, lod Christian V i løbet af 1680'erne hver ager opmåle med længde- og breddeangivelse i gamle sjællandske alen tilføjet oplysning om fæstebondens navn.

Bygningerne i Sønder Vestud var lagt så højt, at oversvømmelse kunne undgås selv ved højvande i den tidligere Borre Fjord.

De var desuden fortrinsvis lagt, hvor terrænhældningen var så stor, at landsbrugsmæssig behandling af jorden ville være vanskelig.

Kilde: Sønder Vestud, et landbrugsområde gennem 3000 år, af Aage H. Kampp.

Om Borre

Borre har fra gammel tid haft købstadsrettigheder og været en vigtig handelsby med handelsforbindelser til ind og udland.

Omkring 1500 hed den Østerborg og havde sin egen havn, idet hele Borre Sømose på den tid var en fjord.

Det var især sildefiskeriet, der på den tid gav både borgerne i Borre og Stege velstand og rigdom.

I 1510 blev byen angrebet af en flåde fra Lübeck. Lübeckerne så Borre som en så stor konkurrent, at de gjorde landgang i byen, hvor de hærgede, plyndrede og nedbrændte både huse og Borre kirke.

Efter angrebet på Borre drog Lübeckerne mod Stege, men her blev de slået tilbage og måtte flygte.

Lübeckerne slap ikke for straf. De måtte nemlig året efter betale en erstatning for de skader, de havde forvoldt.

Da silden forsvandt, gik det tilbage med velstanden, havnen sandede til og fjorden blev til vore dages Borre Sømose.

Om Møns klint

Sommerspiret, Møns klint

Møns klint strækker sig fra Møns Fyr i syd 8 kilometer mod nord til lystanlægget Liselund. Den rejser sig fra den grønne Østersø mere end 100 meter lodret mod himlen.

Selv om klinten på grund af kridtets blødhed og Østersøens gnaven til stadig ændrer form og udseende, har blandt andet en af klintens vartegn, Sommerspiret, eksisteret på Laurids og Buoldt's tid. Det hed dengang Dronningespiret efter Jætten Upsals hustru, og har måske været 140 meter højt.

Jætten Upsal har sine huler liggende lige i nærheden af Dronningespiret. Her har Klintekongen på et tidspunkt haft sin bolig.

Fra hulerne kunne han og hans mænd holde udkig med sørøvere, og når der var krig og ufred, skal dronningen herfra have været tilskuer - siges det på egnen.

Sommerspiret eksisterer ikke mere. Det forsvandt i Østersøens bølger i 1988.

Om Jøn Upsal

Møns Klint

Blandt de få kendte sagn om danske haver handler nogle om de fortryllede haver på Møns Klint. Om disse haver, Jøn Upsals og Klintekongens eventyrhaver, foreligger der flere overleveringer. Overleveringerne er enige om at haverne ligger i Borre sogn og i nærheden af Dronningestolen.

Det hedder om oprindelsen til Jøn Upsals Have, at da kristendommen kom her til Norden, flygtede Odin over til Møn og gemte sig i Dronningestolen i klinten. Hans bopæl skulle være de to store huller midt i klinten.

Han blev dengang kaldt Jætten fra Upsala, men hedder nu i folkesproget Jøn Upsal eller Jøden Opsal. Hans have lå omkring hans bolig.

Mange har fortalt, at Jøn Upsal også gik omkring i klinten og tjørnekrattet og øvede sine hemmelighedsfulde jagter. Det vides, at en mand kaldt Henrik fra Fyn mødte ham i 1644. Engang ville en "forvoven krabat" undersøge Jøn Upsal's bolig nærmere, og lod sig derfor i et tov fire ned i hulen. Men da man hejste tovet op igen, var der ikke mere nogen mand i det !

Kilde: Årbog for Historisk Samfund for Præstø Amt, 1926.

Om kalkmalerier**Kalkmaleri i Stege kirke**

Stege kirke hedder egentlig Sankt Hans kirke, og er indviet til enten Johannes Døberen eller evangelisten Johannes. Den er større end de fleste købstadskirker. Det siges at den har været bestemt til at være domkirke.

Kirken er dekoreret med kalkmalerier fra flere perioder. De ældste er fra 1300-tallet, de yngste fra omkring 1500.